

VILA-REAL A TRAVÉS DE LA SEUA HISTÒRIA

Màster Professor/a d'ESO i
Batxillerat, FP i Ensenyaments
d'Idiomes.

Especialitat: Geografia i
Història

Autor: Arturo Martínez Carda

Tutora: Amparo Zacarés Pamblanco

Índex

I.- INTRODUCCIÓ	1
1.1 Justificació.	1
1.2 Objectius:	1
II.- PART TEÒRICA	2
2.1. El coneixement de la història local en la formació integral de l'alumnat.	2
2.2. La Carta de les Ciutats Educadores segons la UNESCO.	4
III.- PART PRÀCTICA	10
3.1.- Proposta didàctica: itinerari historicodidàctic de la ciutat de Vila-real	10
3.2.- Tractament previ a l'aula.	11
3.3.- Justificació didàctica i interrelació curricular.	13
❖ 3.3.1 Jaume I	14
❖ 3.3.2 Pont de Santa Quitèria	15
❖ 3.3.3 Torre Motxa.....	16
❖ 3.3.4 L'hostal del rei.....	16
❖ 3.3.5 Socarrats a Vila-real	17
❖ 3.3.6 La Panderola.....	18
❖ 3.3.7 Angelina Abad Cantavella.....	19
❖ 3.3.8 Estadi de la Ceràmica	19
3.4 Institucions i agents socials.	22
3.5 Activitats.	23
3.6 Avaluació.	31
IV.- CONCLUSIONS	32
V.- BIBLIOGRAFIA	34
VI.- ANNEXOS	36
VII.- PLÀNOL DE VILA-REAL AMB EL RECORREGUT DE L'ITINERARI.	50

I.- INTRODUCCIÓ

1.1 Justificació.

En aquest treball es pretén contar la història de Vila-real mitjançant un caràcter innovador amb el qual l'estudiantat senta una implicació que els porte a interessar-se més profundament per la història local.

El motiu pel qual he escollit aquest tema és per un sentiment d'identitat amb la meua ciutat (Vila-real) i la necessitat d'implicar als joves i a les joves estudiants en la cultura de la seua terra. A més a més, en la proposta formativa d'aquest itinerari historicodidàctic, Vila-real seguirà el mandat de la UNESCO en la seua carta de Ciutats Educadores (2015). Des d'aquesta perspectiva es pretén impulsar a les ciutats i els seus entorns urbans (barris, districtes) a desenvolupar el seu potencial educador col·laborant amb centres, associacions i organitzacions, en especial en espais públics des dels quals les persones puguen accedir lliurement a la cultura i apreguen a conviure, participar i exercir la seua ciutadania. Com a fet, diversos dels compromisos que recomana la Declaració de Beijing sobre la creació de Ciutats de l'Aprenentatge, poden trobar-se en aquest itinerari didàctic d'acord amb la labor cultural que es duria a terme en la ciutat juntament amb relació al centre escolar. Al cap i a la fi aquestes propostes d'actuació tendeixen a promoure la cohesió social, a fomentar una cultura d'aprenentatge i a impulsar la mobilització i utilització dels recursos que tenim al nostre abast.

1.2 Objectius:

- ⤴ Reivindicar la història local.
- ⤴ Interrelacionar la història local amb la història d'Espanya.
- ⤴ Contribuir al mandat de la UNESCO en la seva Carta de Ciutats Educadores.

II.- PART TEÒRICA

2.1. El coneixement de la història local en la formació integral de l'alumnat.

Per aconseguir formar a l'estudiantat a través de la història local, primer s'ha de plantejar una metodologia que reculli distints mètodes d'investigació d'acord amb les tendències historiogràfiques actuals. Serà per tant necessari partir d'una metodologia basada en una rigorosa investigació de les fonts utilitzades, com és la documentació específica sobre el tema, trobada en arxius locals, bibliografia específica, premsa i revistes.

En primer lloc es partirà del mètode d'investigació analític, en el qual es realitzarà una crítica externa dels documents utilitzats, així com de la procedència i classificació dels mateixos per poder analitzar el significat de cada text segons el context històric en el qual està situat.

Amb l'estudi de la història local es pot conèixer els esdeveniments que van donar vida a les ciutats, recordar els protagonistes que van formar part de la història local i redescobrir antigues cases o edificis que van ser testimonis de diferents esdeveniments tant d'àmbit local com nacional. Aquest estudi de la història local es fa utilitzant un segon mètode d'investigació, el sintètic, a través del qual s'estudien els esdeveniments històrics, les seues causes i conseqüències, obtenint una imatge global que ens fa entendre la realitat de l'esdevingut.

L'estudi de la microhistòria pot ajudar a captar l'atenció dels estudiants, ja que es veuran implicats en la reconstrucció del seu passat i això els pot ajudar a conèixer la seua història familiar i al mateix temps pot aportar el descobriment de noves línies d'investigació.

Actualment el currículum que ha estat establert manca d'un contingut que permeta al professorat treballar l'àmbit de la història local en l'aula, ja que sols es dona importància als personatges de sempre. Per això s'ha de considerar que si es partira d'un àmbit més concret cap a un altre més general, s'aconseguirien més coneixements a partir d'aspectes individuals, detallats i concrets, que s'haurien de revisar mitjançant del tercer mètode d'investigació, el

dialèctic. Aquest plantejament pretén realitzar l'estudi de les relacions i l'associació dels esdeveniments i les idees, tenint en compte les coincidències, contradiccions i interessos que subjauen sota les idees i els fets.

Al procés d'ensenyament que es realitza en torn de l'estudi de la història local, l'alumnat rep una formació integral de la qual forma part juntament amb altres dos agents, el professorat i la família. Així doncs aquesta triple unió formarà la comunitat educativa en la qual cada membre tindrà un paper destacat.

El professorat serà l'encarregat de la formació intel·lectual del estudiantat perquè aquest tinga la capacitat de generar i dominar el seu propi coneixement; en segon lloc trobem a l'alumnat que es veu involucrat en la seua formació social, a través de la qual aconsegueix desenvolupar actituds i valors per viure en societat; finalment trobem a les famílies que seran les primeres encarregades de la formació humana dels estudiants, ja que és a casa on han d'aprendre valors i normes que després han de ser treballats a les aules, amb aquesta formació aconseguiran un ampli creixement personal i social.

Aleshores es pot concloure que durant l'estudi de la història local no es pretén informar, sinó que es vol formar a l'estudiantat en les competències clau, però partint des d'un nivell més concret cap a un més general, on el coneixement de l'àmbit local ajude a comprendre els esdeveniments de la història i a interrelacionar-los. Tot aquest estudi s'ha de fer baix l'enquadrament del quart mètode d'investigació, el cronològic, que ajudarà a situar les idees socials i polítiques en el temps històric en el qual es desenvolupen.

2.2. La Carta de les Ciutats Educadores segons la UNESCO.

D'acord amb el document *Red Mundial de Ciudades del Aprendizaje de la UNESCO*, es comentaran les característiques que han de tindre les ciutats d'aprenentatge i la seua importància en la societat, però primer es definirà que és una ciutat d'aprenentatge.

Es aquella que moviliza de un modo afectivo sus recursos en todos los sectores para: la promoción de un aprendizaje inclusivo desde la educación básica a la superior, la revitalización del aprendizaje en las familias y comunidades, la facilitación del aprendizaje para y en el lugar de trabajo, la ampliación del uso de nuevas tecnologías para el aprendizaje, la mejora de la calidad y excelencia en el aprendizaje y el fomento de la cultura del aprendizaje a lo largo de toda la vida. (Instituto de la UNESCO por el Aprendizaje a lo Largo de Toda la Vida, 2015, p.10)

En l'actualitat trobem un món complex i de ràpida transformació, on les convencions socials canvien constantment. El creixement d'ocupació, econòmic, els canvis demogràfics, la diversitat cultural, els avanços científics o el manteniment de la seguretat, són alguns dels desafiaments per al govern.

Al llarg de la vida l'aprenentatge millora la qualitat de vida, això fa que els ciutadans i les ciutadanes puguen preveure i afrontar nous reptes. “Sostenemos que el aprendizaje a lo largo de toda la vida confiere beneficios sociales, económicos y culturales, tanto a individuos como a comunidades del aprendizaje” (Instituto de la UNESCO por el Aprendizaje a lo Largo de Toda la Vida, 2015, p.5). Serà per tant necessari que les organitzacions i els governs posen en marxa el desenvolupament de les societats d'aprenentatge.

Tot i que la composició cultural i ètnica varia en cada societat, hi ha moltes característiques de les ciutats d'aprenentatge que són comunes entre elles, ja que aquestes ciutats mobilitzen recursos humans i d'altre tipus per promoure un aprenentatge inclusiu des de l'educació bàsica a la superior.

A continuació es detallaran els compromisos que es pretenen establir amb les ciutats d'aprenentatge i que la UNESCO proposa en la seua carta:

1. Empoderar a les persones i promoure la cohesió social, ja que aquests factors són essencials per al benestar dels ciutadans perquè propicien la participació i la confiança mútua. Les mesures per aconseguir-ho són que tots els ciutadans tinguen l'oportunitat d'aprendre a llegir i escriure, garantir la igualtat de gènere i la creació d'una comunitat urbana segura i inclusiva.
2. Potenciar el desenvolupament econòmic i la prosperitat cultural. En el primer cas per a millorar el nivell de vida i en el segon per millorar la qualitat de vida. Això s'aconseguirà estimulant el creixement econòmic de manera inclusiva i sostenible, creant oportunitats de treball per a tots els ciutadans i ciutadanes i garantint l'accés a activitats culturals, etc.
3. Promoure un desenvolupament sostenible per poder assegurar una bona qualitat de vida per a les futures generacions, i per aconseguir-ho seran necessaris uns canvis fonamentals en la manera de pensar i actuar de les persones, protegint el medi ambient i promovent un desenvolupament sostenible a través d'un aprenentatge actiu en tots els entorns.
4. Promoure un aprenentatge inclusiu en el sistema educatiu. Totes les ciutadanes i ciutadans han de tindre les mateixes oportunitats d'aprenentatge, per tant impulsarem un aprenentatge inclusiu en el sistema educatiu ampliant l'accés a l'atenció i educació en la primera infància, del nivell primari al superior, a més de la formació tècnica i professional.
5. Revitalitzar l'aprenentatge en les famílies i comunitats, s'ha de motivar a la gent a què participe en l'aprenentatge en família i en comunitats, ja que la família és un lloc especialment important per a l'aprenentatge.

6. Proporcionar un aprenentatge per al treball i en el lloc de treball perquè la globalització fa necessària una millora de les habilitats i coneixements en els adults i han de ser les organitzacions públiques i privades les que adquirisquen aquesta cultura d'aprenentatge i assegurar que tota la força laboral tinga accés a l'aprenentatge.
7. Extendre l'ús de les tecnologies modernes d'aprenentatge, és responsabilitat de les ciutats que tots els seus habitants utilitzen tecnologies per assolir el seu empoderament i aprenentatge. Això es podrà aconseguir amb polítiques favorables a la utilització de les TIC en el procés d'aprenentatge, ampliant l'accés dels ciutadans a les ferramentes TIC i desenvolupant recursos d'aprenentatge electrònic de qualitat.
8. Millorar la qualitat en l'aprenentatge perquè les persones tinguen la capacitat de superar les diferències, religioses, lingüístiques i culturals a través de l'augment de la consciència sobre els valors culturals, ètics i morals.
9. Fomentar una cultura d'aprenentatge al llarg de tota la vida. En l'actualitat la majoria de persones aprenen en diversos entorns, per això serà necessari reconèixer el paper dels mitjans de comunicació, biblioteques, museus, parcs, etc. com a llocs d'aprenentatge, a més d'organitzar actes públics on s'estimule i celebre l'aprenentatge.
10. Enfortir la voluntat i el compromís polític amb lideratge sòlid i comprometre's a convertir les ciutats en ciutats d'aprenentatge i seguir els avanços d'aquestes.
11. Millorar la governança i la participació de tots els interessats. Si les decisions es prenen en conjunt i de forma participativa serà més probable que els ciutadans i interessats contribuïsquen a la construcció de ciutats d'aprenentatge. Per aconseguir-ho serà necessari el desenvolupament d'associacions multilaterals entre els diferents sectors per a poder compartir recursos i multiplicar les oportunitats d'aprenentatge.

12. Impulsar la mobilització de recursos a les ciutats de l'aprenentatge repercuteix positivament, ja que milloren la salut pública, es redueix la criminalitat i hi ha un creixement econòmic i democràtic. S'ha d'aconseguir que els ciutadans contribuïsqen amb el seu talent de manera voluntària, eliminar barreres estructurals per a l'aprenentatge i desenvolupar finançament innovador que ajude a l'aprenentatge al llarg de tota la vida per a tots.

Per resumir, serà essencial afavorir l'empoderament de les persones, factor clau que ajudarà a la millora de la qualitat i el nivell de vida sempre tenint en compte la sostenibilitat que permeta continuar en aquest camí a les futures generacions, i tot això s'aconseguirà mitjançant un aprenentatge inclusiu, tant en el sistema educatiu com dintre de les famílies i les comunitats.

Aquest aprenentatge s'ha de continuar en els llocs de treball on serà necessària una contínua formació per aprendre a usar les noves tecnologies, les quals aportaran més llibertat a les treballadores i als treballadors i al mateix temps també s'ha d'anar millorant la qualitat de l'aprenentatge perquè les persones puguin superar les distintes diferències que hi ha.

Dur a terme una cultura d'aprenentatge al llarg de tota la vida comportarà una implicació política que derivarà en una millor governança i això repercutirà en una major participació ciutadana que impulsarà la transformació de les ciutats en ciutats d'aprenentatge.

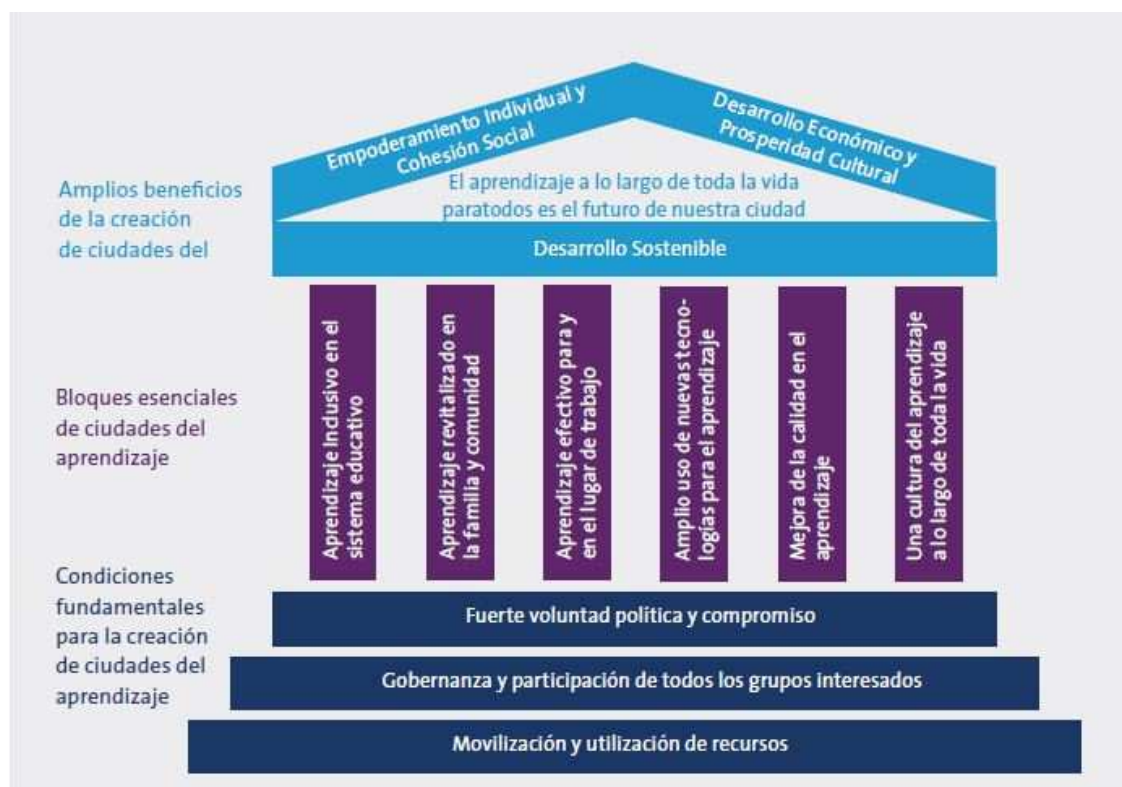
Amb aquests compromisos es pretén que la UNESCO establisca una xarxa mundial de ciutats d'aprenentatge a la qual s'unisquen les ciutats i regions de tot el món, a més d'organitzacions internacionals i regionals perquè es convertisquen en socis actius.

Tot el procés que es realitza en les ciutats d'aprenentatge ha de ser avaluat per poder mesurar l'avanç de la ciutat al llarg del temps, transformar els discursos polítics i teòrics

en estratègies i perspectives concretes i per avaluar els beneficis de les estratègies que s'han posat en pràctica per a la construcció de la ciutat d'aprenentatge.

Aquestes ciutats de l'aprenentatge s'han de basar en unes característiques fonamentals com per exemple que l'objectiu que es marquen siga ambiciós però assolible, també han de ser rellevants i crucials, és a dir que cada característica reflectisca un valor i que aquest s'ajuste al seu propòsit; evidentment les característiques que s'utilitzen han de poder ser enteses per tots, fàcils d'avaluar i fiables.

Les característiques fonamentals de les Ciutats de l'Aprenentatge es poden veure més fàcilment en la següent imatge.

Font: Red Mundial de Ciudades del Aprendizaje de la UNESCO, p.12

A més a més dintre de les ciutats educadores també es troba la *Carta Internacional sobre el Turisme Cultural*, amb diversos objectius entre els quals destaca la importància de transmetre la conservació del patrimoni tant als visitants com a la comunitat amfitriona, a la qual se la

pot educar des de joves si s'aconsegueix una sinergia entre les institucions socials que duen a terme aquests projectes i els centres educatius.

Serà necessari per tant tindre molt en compte aquesta carta a l'hora de realitzar l'itinerari historicodidàctic sobre el patrimoni cultural de Vila-real, ja que d'acord amb els principis que menciona aquesta carta es podrà formar als joves no solament en l'àmbit acadèmic sinó també en l'àmbit social i cultural.

El patrimonio natural y cultural es al mismo tiempo un recurso material y espiritual y ofrece una perspectiva de desarrollo histórico. Desempeña un papel importante en la vida moderna y el público en general debería tener acceso tanto físico como intelectual o emotivo a este patrimonio. (Coma i Santacana, 2017, p. 38)

No obstant això, la declaració de les ciutats d'aprenentatge du tot un procés que s'ha de revisar abans de partir d'aquesta proposta, la qual podria formar part d'un treball educatiu pertanyent al programa de secundària i batxillerat.

Partint dels dotze compromisos que es pretenen establir amb les ciutats d'aprenentatge, queda clar que si tant la ciutat com els centres escolars treballen junts cap al mateix tipus d'educació, la sinergia que es crearà ambdues parts millorarà substancialment tots els àmbits d'aprenentatge i s'assoliran els reptes marcats.

III.- PART PRÀCTICA

3.1.- Proposta didàctica: itinerari historicodidàctic de la ciutat de Vila-real.

Els estudiants de quart de l'ESO partiran d'un itinerari historicodidàctic de la ciutat de Vila-real a través del qual poder conèixer l'evolució històrica de la ciutat des de la seua fundació al segle XIII fins a l'actualitat, recorrent per tant tres períodes històrics com són l'edat mitjana, moderna i contemporània. Aquest plantejament d'estudi ve a reflectir la necessitat d'anar del fet local cap al fet global, on serà necessari conèixer els aspectes del poble o la ciutat per arribar a comprendre la problemàtica en l'àmbit nacional i internacional.

Com a elements representatius del primer període, l'itinerari començarà el seu recorregut per l'estàtua del rei Jaume I, situada al parc del mateix nom. Aquest primer monument serà l'encarregat d'iniciar la història de la fundació, ja que es contarà qui va ser aquest rei i com va fundar la ciutat en 1274. Després de la fundació, va ser el rei qui en 1275 encarregà a Pere Dahera la construcció del pont de Santa Quitèria; aquest serà el segon monument de l'itinerari.

Els anys passaven i la ciutat va necessitar defenses, és així com en 1298 es va construir la muralla al voltant de la vila; les restes de la mateixa serviran com a tercer element clau en el recorregut d'aquest itinerari.

L'últim dels monuments de l'edat mitjana a través dels quals els alumnes podran conèixer el desenvolupament de la ciutat serà l'Hostal del rei, on en 1406 va morir Maria de Luna.

Com a element més destacat del període que compon l'edat moderna es troba la Guerra de Successió de 1706, la qual va provocar la cremà de Vila-real i va donar el nom de socarrats als vila-realencs morts durant l'ocupació de les tropes de Felip V.

Com a últims elements de l'itinerari trobarem tres elements característics de la ciutat, el primer d'ells serà la Panderola que inaugurà el tram de Castelló, Almassora i Vila-real en 1889 i els anys següents de Vila-real a altres localitats properes com Onda i Borriana.

Dintre d'aquest itinerari els i les alumnes també podran conèixer a personatges importants de la ciutat com és el cas d'Angelina Abad, va ser mestra i escriptora a més de contribuir a la cultura local de la ciutat.

El últim lloc que s'estudiarà i visitarà serà l'estadi de la ceràmica, ja que el futbol s'ha convertit en un fenomen social molt important en els últims vint anys a Vila-real.

<u>Edat mitjana</u>	<u>Edat moderna</u>	<u>Època contemporània</u>
Jaume I	Socarrats de Vila-real	La Panderola
Pont Santa Quitèria		Angelina Abad
Torre Motxa		Estadi de la Ceràmica
Hostal del rei		

3.2.- Tractament previ a l'aula.

Aquest itinerari es plantejarà com a un element més dintre del currículum que s'anirà treballant al llarg de tot el curs. Al segon semestre es durà a terme una recapitulació dels elements treballats fins aquest moment aprofitant que del 19 al 25 de febrer se celebra la setmana fundacional de Vila-real, la qual cosa permetrà sentir de més a prop aquest treball. En relació a les activitats dutes a terme durant l'itinerari, aquestes seran tan individuals, com en parelles o grups, tractant sempre d'aconseguir l'heterogeneïtat dintre d'aquests.

A més de les explicacions que el professorat puga aportar, els alumnes hauran de fer una recerca d'informació de les diferents localitzacions, tant a través de llibres, internet, entrevistes orals, etc.

Les competències que es treballaran durant la realització d'aquest itinerari seran:

CCL	La competència en comunicació lingüística es treballarà tant de forma oral com escrita durant la realització de les diferents activitats, ja que l'alumnat haurà de comunicar-se per poder dur a terme les tasques i plasmar la informació en el seu lloc corresponent.
CPAA	La competència d'aprendre a aprendre es desenvoluparà durant la realització de les activitats, ja que els alumnes i les alumnes partiran d'uns certs coneixements que ells mateixos aniran ampliant mentre busquen informació i investiguen per poder dur a terme l'activitat corresponent.
CD	La competència digital es treballarà a l'hora de buscar informació per internet, ja siga mitjançant ordinadors, tauletes, mòvils o qualsevol aparell electrònic.
CEC	Durant la realització de les diferents activitats de l'itinerari, l'alumnat estarà complint amb la competència de consciència i expressions culturals, ja que coneixerà el patrimoni cultural local, així com diferents estils d'art (escultura, arquitectura) i desenvoluparà la imaginació a través de les activitats.
CMCT	A l'hora de realitzar la maqueta del pont és on més es treballarà la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, ja que les alumnes i els alumnes hauran de calcular i mesurar per poder construir la maqueta.
SIE	El sentit de la iniciativa i esperit emprenedor es desenvoluparà durant el disseny del pla d'actuació a seguir per dur a terme una activitat, per la capacitat de comunicar-se i de resoldre els problemes que vagen sorgint i per la iniciativa i l'interès mostrat al llarg del projecte.
CSC	La competència social i cívica es durà a terme en totes les activitats, mitjançant un comportament cívic i respectant tant als companys com al professorat, la gent del carrer o els espais on vagen.

3.3.- Justificació didàctica i interrelació curricular.

En primer lloc cal establir les mesures que permetran realitzar un itinerari d'aquestes característiques, una part important del qual es basa en diferents eixides de camp per veure de primera mà els elements que es pretenen a estudiar. Per això en matricular-se a l'institut els pares i mares firmaran una autorització en la qual permetran que els seus fills i filles puguin anar d'excursió sense haver de demanar una autorització prèvia, sempre que aquesta excursió es realitzi per dintre de Vila-real.

Quant a la temporalització dintre del currículum, aquest itinerari es plantejaria per a dur-se a terme al mateix temps que els vuit blocs de geografia i història que conformen el quart curs d'ESO dintre del currículum.

Tot i que els quatre primers elements de l'itinerari, corresponents a l'edat mitjana, estarien fora del currículum de quart de l'ESO, són essencials en primer lloc per comprendre l'evolució històrica de la ciutat de Vila-real, i en segon lloc per tractar d'interrelacionar aquests continguts amb el que van estudiar durant el segon curs de l'ESO.

L'estructura plantejada al currículum de quart de l'ESO limitarà poder impartir al mateix temps els continguts de l'edat moderna de l'itinerari amb els continguts plantejats al currículum, però l'aprenentatge que haja obtingut l'alumnat els servirà per poder comprendre millor l'episodi sobre la cremà de Vila-real.

Pels distints blocs d'època contemporània que presenta el currículum, cap al final dels mateixos és on s'unificaran els continguts plantejats al itinerari, d'aquesta forma es probable que cap al final del bloc 6 "*El mundo después de 1945.*" i entre els blocs 7 "*España: de la dictadura franquista a la democracia*" i 8 "*Los desafíos del siglo XXI: cambios geopolíticos, globalización y crisis ambiental*"¹ les temàtiques d'Angelina Abad i l'Estadi de la Ceràmica puguin donar-se al mateix temps que els blocs plantejats al currículum i així veure una

¹ Aquests tres blocs s'han extret del currículum específic de Geografia i Història del quart curs de l'ESO.

interrelació directa entre el que passava a la ciutat de Vila-real i el que es vivia a la resta d'Espanya.

A continuació es detallaran els elements que conformen l'itinerari historicodidàctic i com s'integren dintre del currículum oficial:

❖ 3.3.1 Jaume I

S'aprofitarà l'estàtua del rei Jaume I situada a un dels parcs de la zona est de Vila-real per donar a conèixer la figura del rei i com va fundar Vila-real. L'estàtua va ser inaugurada en 1974 per commemorar el 700 aniversari de la concessió de la carta pobla.

Sobre l'any 1264 el rei Jaume I enfront d'una necessitat econòmica per seguir batallant, acudeix al seu fill l'infant Pere (futur rei Pere III el gran) a la recerca de diners, aquest se'ls presta i a canvi Jaume I atorga a l'infant Pere el terme de Borriana que en aquest temps anava des de la mar (zona de regadiu) fins l'actual Vila-real (zona de secà).

Durant aquest temps Pere va veure com la zona de seca del terme de Borriana era una zona molt transitada per la qual passaven molts comerciants que venien de Castelló cap a Borriana, i per tant va decidir crear una xicoteta ciutat en aquesta zona, per tal de recaptar diners amb el pas de les mercaderies, d'aquesta forma es comença a fer la construcció de l'actual terme de Vila-real, sent per tant el seu origen marcat per les directrius de Pere.

10 anys després és Pere qui necessitarà diners i acudirà a son pare el rei Jaume I el qual li dóna els diners i a canvi obtindrà de nou el terme de Borriana, aleshores és quan Jaume I va veure aquesta nova ciutat que s'estava formant i va decidir atorgar-li la carta pobla naixent així oficialment Vila-real.

Al segle XIII per segregació del terme municipal de Borriana, es crea Vila-real amb la concessió de la carta pobla per part del rei aragonès Jaume I. Aquesta carta conté molts dels elements característics dels contractes agraris feudals: enumeració dels drets i beneficis per

als nous habitants i posseïdors de la terra, a més de contraprestacions personals i econòmiques respecte del monarca.

Gràcies a les proclames per atraure habitants que fa Salomó Vidal en nom del rei, s'aconseguí una aflluència molt diversa de pobladors, com va ser el cas de morellans, aragonesos i més tard de catalans.

Des del primer moment Vila-real formà part del braç reial en les Corts del Regne, podent per tant utilitzar l'emblema de les armes reials: pals vermells sobre fons daurat, que actualment segueix formant part de l'escut. (Ferrer, 2010)

❖ 3.3.2 Pont de Santa Quitèria

Construït pel poblador Pere Dahera a petició reial en 1275, es va alçar sobre les restes que hi havia d'una antiga construcció d'origen romà.

Te concedemos y damos a ti o aquél o aquéllos que después de ti gobernaren dicho hospital, que os encarguéis de la construcción del puente de piedra que se ha de hacer en dicha población sobre el rio de millars (Maria, 1935, p.182)

La construcció del pont va suposar la modificació de l'antiga via Augusta. Amb una longitud de més de 150 metres i una amplària de poc més de 3 metres, és l'únic exemplar de pont gòtic al País Valencià.

En 1652, la caída de un rayo destruye la cruz de término construida en 1583 sobre uno de los tajamares centrales, hecho que se recoge en una inscripción sobre dicho remate... El puente está formado por dos estribos extremos, siete pilas intermedias con tajamares, y ocho vanos, Los tajamares forman unos espacios laterales de forma triangular llamados arrimaderos, que hacen compatible el paso de vehículos y peatones. (Pérez-Olagüe, s.f)

❖ 3.3.3 Torre Motxa

Aquesta va començar a construir-se en 1298 per envoltar el nucli urbà de la vila que estava planificat en damero segons el model hipodàmic dels campaments romans. Com afirma Jose Maria Doñate, aquesta torre situada al cantó sud-est va ser reconstruïda en 1410, però sofrí alguns enderrocaments més fins que finalment Juan de Cervelló per ordre de Carles I, serà l'encarregat de l'última de restauració i que té l'aspecte que podem apreciar avui en dia, on es pot observar un xicotet reixat que formava part de les eixides del clavegueram. “Torre Motxa, reconstruïda en 1410 por derrumbarse la primitiva; aún subsiste. Es octogonal y maciza, y solo tenía acceso por la muralla” (Doñate, 1972, p.158)

❖ 3.3.4 L'hostal del rei

Aquesta construcció catalogada com a patrimoni nacional i com bé comenta Benito Traver, es va construir temps abans de la fundació de Vila-real per ordre del rei Jaume I, així doncs “el rey D. Jaime de Aragón, I de su nombre, hizo construir según tradición un hermoso Palacio, donde solía pasar con la demás familia real, largas temporadas” (Traver, 1909, p. 27)

Algún tiempo después, queriendo el ínclito monarca realizar un pensamiento que desde la conquista de Burriana (1233) tenía en embrión, dió orden en 1272 para que se edificaran las casas que debían formar la villa de Villarreal. (Traver, 1909, p. 27)

A més aquest edifici té una alta càrrega històrica perquè és el lloc on va morir la reina Maria de Luna.

Se trata de la muerte acaecida en la misma Vila-real, de la reina Doña María de Luna, esposa de Martín el Humano. Se sintió enferma de paso por la villa y murió, siendo trasladada a Valencia. (Doñate, 1984)

Font: Revista Poble nº245 desembre 2017, p.24

Aquests primers quatre elements que formen part de l'itinerari historicodidàctic, tot i que no entrarien a formar part del currículum de quart de l'ESO perquè aquest comença a l'edat moderna, si serien essencials per entendre millor el que es va tractar al segon curs de l'ESO.

Així doncs seria essencial fer un repàs dels continguts de la baixa edat mitjana on s'especifiquen els esdeveniments més importants de l'època dividits entre la plena edat mitjana i l'època de decadència, introduint al mateix temps els elements locals per obtenir una sinergia de coneixements.

❖ 3.3.5 Socarrats a Vila-real

La guerra de successió es va produir a Espanya després de la mort de Carles II, aquest esdeveniment va provocar la divisió de la corona de Castella, partidària del rei d'origen francès Felip V, i de la corona d'Aragó, partidària de l'arxiduc Carles.

El comte de Las Torres enviat pel Borbó per sufocar la rebel·lió de Basset al regne de València, va suposar que aquest hi haguera de passar per Vila-real en el seu camí cap a València; la ciutat partidària de l'arxiduc Carles no es va sotmetre a rendició en un primer moment, però finalment van accedir a deixar entrar les tropes a canvi que fos una acció pacífica.

Una volta dins i constatada la poca força militar que allí hi havia a més de les provocacions dels veïns de la vila, va suposar que les tropes atacaren i assaltaren la vila saquejant-la i

cremant-la, deixant un balanç de 253 veïns morts, que des d'aquell moment seran coneguts com els socarrats. (Pitarch, 2006)

És durant l'estudi d'aquest episodi quan es podran relacionar els fets d'època moderna que contempla el currículum amb els d'aquest itinerari. D'aquesta manera s'aconseguirà donar una explicació més completa dels fets esdevinguts i l'estudiantat obtindrà tant una visió global com concreta d'un mateix conflicte.

❖ 3.3.6 La Panderola

La revolució industrial del segle XVIII va ser el començament d'una nova forma d'entendre la vida a tots els nivells. Demogràficament es va viure un període d'èxode rural i migracions internacionals; quant a l'economia es començà a produir en sèrie i apareixen les grans indústries.

Durant aquesta revolució naix el proletariat que serà la força que durà endavant tot aquest procés revolucionari, i que com a conseqüència se sobreexplota la terra deteriorant i destruint paisatges.

És durant la segona revolució industrial quan arribà a Vila-real la Panderola. Aquest era un ferrocarril de vapor de via estreta ideat per cobrir les carències que hi havia a la zona mediterrània, aquest ferrocarril s'acabà convertint en una de les infraestructures més importants de la província de Castelló que es mantingué en funcionament durant 75 anys. El primer tram de via que arribava a Vila-real i que l'unia amb Castelló i Almassora es va inaugurar el 31 d'octubre de 1889, més endavant el 17 d'abril de 1890 el tram Vila-real – Onda, i finalment, el dia 24 de juny de 1907 s'inaugurà el tram Vila-real – Borriana i Grau de Borriana. (Peris, 2004, p. 27-65)

❖ 3.3.7 Angelina Abad Cantavella

Va ser una poetessa de Vila-real que va contribuir a la cultura local, amb un marcat caràcter religiós que es pot apreciar en les seues obres. Va ser nomenada filla predilecta de la localitat en 1928, “L’educació rebuda li féu dur una vida molt sòbria i religiosa que es reflecteix en la ideologia que es desprèn de la seua obra literària” (Agut i Clausell, 2006, p. 730).

Tot i ser una gran desconeguda per a la majoria, se li ha donat visibilitat a través de posar-li el seu nom a un carrer i a una escola. A més de poetessa també es va dedicar a fer d’educadora i de cronista de la ciutat.

Tanto su madre como ella misma sentaron cátedra, al ser algunas de las pocas mujeres que ejercían la profesión de educadoras a finales del siglo XIX, en el primer caso, y en las primeras décadas del siglo pasado, en el caso de Angelina. (El Periódico Mediterráneo, 07/04/2005)

Angelina va viure el procés del sufragi feminista aparegut a Espanya durant els anys vint i que va culminar amb l’arribada de la segona República i la Constitució de 1931, on per primera vegada s’establia el dret a vot per a les dones i que van poder exercir a les eleccions de 1933. És per tant aquest personatge molt important dintre de l’itinerari, ja que ens pot ajudar a explicar el sufragi universal a Espanya i la seua evolució, al mateix temps que s’explica la vida i obra de l’autora i com va d’haver viscut els diferents esdeveniments que s’anaven produint durant el segle XX. (Diccionari biogràfic de dones)

❖ 3.3.8 Estadi de la Ceràmica

Abans conegut com *El Madrigal*, la decisió d’incloure aquest estadi en un itinerari didàctic per a estudiants d’ESO bé donat per la possibilitat de parlar de certs aspectes de la història d’Espanya com són la guerra civil, que tindran una forta repercussió en la pràctica del futbol i en conseqüència en el Villarreal C.F i el seu estadi. “El conjunto vila-realense se proclamaba

campeón de la Primera Regional, pero la Guerra Civil Española acabó con cualquier atisbo de competición deportiva.” (Villarreal CF)

L'estadi en ser un element amb quasi cent anys d'història i que avui dia segueix utilitzant-se cada setmana, permetrà, no sols contar la història des del passat sinó que ens permetrà arribar fins al present i continuar cap al futur per explicar l'evolució de la ciutat en relació al futbol com a factor de creixement econòmic i social de la ciutat.

Amb més que una certa probabilitat, el contingut curricular s'unificarà amb els continguts plantejats a l'itinerari durant l'estudi de l'època contemporània i per tant els alumnes i les alumnes es trobaran amb una relació directa del passat i present local amb el d'Espanya.

Al següent esquema es pot observar de forma resumida les característiques més importants de cadascun dels elements que formaran part de l'itinerari historicodidàctic i l'activitat que s'utilitzarà per a tractar-los.

Edat mitjana

Jaume I: Rei i fundador de Vila-real, amb la realització d'una auca es treballarà la figura del rei i de la fundació de la ciutat.

Pont Santa Quitèria: Un dels primers elements que Jaume I ordenà construir, amb la construcció d'una maqueta es treballarà aquest element.

Torre Motxa: Una de les torres de defensa que conformaven la muralla de l'antiga Vila-real, a través de plànols l'estudiantat ha de ser capaç de situar-se i trobar l'antic recorregut de la muralla.

Hostal del rei: L'edifici més antic que es conserva i lloc de diferents esdeveniments, reflexió individual sobre l'edifici i la seua història.

Edat moderna

Socarrats: Veure la repercussió de la Guerra de Successió Espanyola en l'àmbit local, crear un lapbook on es recullen les dades històriques locals d'aquest fet i on s'interrelacionen amb l'àmbit nacional.

Època contemporània

La Panderola: Entendre la revolució industrial a través d'un element d'àmbit local, creació d'una revista web on s'interrelacione l'element local amb la revolució industrial.

Angelina Abad: Visibilització de la dona de Vila-real, xicoteta investigació per crear una biografia.

Estadi de la Ceràmica: Des d'explicar la Guerra Civil i la seua repercussió en l'esport fins a explicar l'evolució econòmica de la ciutat des d'una perspectiva de turisme d'esport, entrevistes orals per conèixer de primera mà la guerra civil i l'evolució de la ciutat.

3.4 Institucions i agents socials.

La investigació duta a terme per conèixer si Vila-real forma part del projecte de les ciutats educadores, a donat com a resultat una interessant xarrada amb la regidora d'educació de Vila-real Rosario Royo, la qual va ser la propulsora de dur a la ciutat a signar l'any 2007 la carta de les ciutats educadores.

Des d'aquests moment Vila-real ha format part de diferents projectes en relació a les ciutats educadores; aquests projectes surten des d'una ciutat organitzadora la qual proposa diferents projectes que es poden dur a terme per aconseguir complir els reptes marcats, i és cada ciutat la que decideix a quin projecte unir-se i així treballar en connexió amb altres ciutats per aconseguir dur endavant la tasca proposada. Actualment² Vila-real està immersa en un projecte de cultura i pau sorgit d'una de les propostes plantejades per la ciutat organitzadora dintre del pla d'actuació de la carta de les ciutats educadores.

Com bé es menciona a la carta de les ciutats educadores, entre els compromisos que ha de complir una ciutat estan els de cooperació, prosperitat cultural i impulsar la mobilització de recursos. Objectius tots ells que Vila-real compleix a través de diferents institucions. Així per exemple des de l'any 2011 Vila-real forma part de la *red Impulso* com a ciutat de la ciència i la innovació juntament amb altres 46 municipis, aquesta xarxa permet cooperar i aprofitar els recursos compartits i així canviar a un model productiu que es base en la innovació i el coneixement.

També Vila-real està agermanada amb quatre ciutats com són Borriana, Vilanova i la Geltrú, Michalovce (Eslovàquia) i Sacile (Itàlia). Amb les dues primeres l'uneix una forta tradició històrica i cultural que es remunta a l'edat mitjana i a la figura del Rei Jaume I, conqueridor i fundador d'aquestes ciutats.

² Any 2018

Pel que fa a Michalovce l'agermanament es deu als intercanvis culturals entre els grups de dansa dels dos municipis. Per la seua part, amb Sacile l'agermanament s'ha dut a terme pel reclam³ o chioccolo en italià. (Vila-real i Ràdio Vila-real)

3.5 Activitats.

Tipus d'activitat	Per treballar
Auca	Jaume I
<p>Aquesta serà una activitat grupal en la qual participarà tota la classe com a grup, però per a treballar els diferents apartats de l'activitat es farà una subdivisió de grups. Així doncs, el plantejament inicial és dividir la classe en tres grups heterogenis i amb una quantitat de membres similar.</p> <p>El primer grup serà l'encarregat de buscar tota la informació relativa a la vida de Jaume I; aquesta recerca d'informació es podrà fer tant a través d'internet com de llibres, utilitzant qualsevol dispositiu electrònic amb connexió a internet.</p> <p>El segon grup s'encarregarà d'anar pensant com dibuixar els diferents episodis de la vida del rei que es tractaran. Amb diferents materials com llapisseres de colors, folis, cartolines, etc, podran anar fent proves abans de decidir el disseny final.</p> <p>El tercer grup serà l'encarregat de resumir la informació obtinguda pel primer grup i d'aconseguir fer-la rimar amb ariats. Per buscar les rimes es podran fer servir de qualsevol dispositiu electrònic amb connexió a internet.</p> <p>Una volta tots els grups completen les seues tasques, treballaran conjuntament per crear l'auca i així completar l'activitat plantejada com a reforç per conèixer amb més detall la vida de Jaume I i com va fundar Vila-real.</p> <p>Com prèviament a la realització de l'activitat ja s'haurà explicat la figura del rei Jaume I, els i les alumnes podran anar treballant tots alhora sense haver d'esperar que finalitzen els primers grups.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CPAA, CD, CEC, SIE, CSC	La creació de rimes com a element d'estudi en l'assignatura de llengua, i de dibuixos en educació plàstica.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 1.	

³ So típic que feien els paranyers amb la boca per atraure les aus.

Tipus d'activitat	Per treballar
Maqueta	Pont Santa Quitèria
<p>Aquesta serà una activitat grupal en la qual participarà tota la classe com a grup, però per a treballar els diferents apartats de l'activitat es farà una subdivisió de grups. Així doncs, el plantejament inicial és dividir la classe en dos grups heterogenis i amb una quantitat de membres similar.</p> <p>El primer grup serà l'encarregat de buscar tota la informació relativa al pont, així com fotografies i plànols; aquesta recerca d'informació es podrà fer tant a través d'internet com de llibres, utilitzant qualsevol dispositiu electrònic amb connexió a internet. Aquest mateix grup se subdividirà en dos per buscar per un costat les imatges i per l'altre la informació.</p> <p>El segon grup s'encarregarà de pensar i buscar quins materials reciclats seran els més adequats per a construir el pont. Es podran usar materials com fulls, cartolines, plastilina, plàstics, etc, sempre que aquests siguin reciclats.</p> <p>Una volta els dos grups completen les seues tasques, treballaran conjuntament per construir la maqueta del pont de Santa Quitèria.</p>	
Competències	Transversalitat
CD, CEC, CMCT, SIE, CSC	Educació per al consumidor a l'utilitzar materials reciclats i treball corresponen a l'assignatura d'educació plàstica.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 2.	

Tipus d'activitat	Per treballar
Recorregut fotogràfic	Torre Motxa
<p>Aquesta activitat està plantejada per a realitzar-se en parelles. En primer lloc la parella d'alumnes intentarà esbrinar el recorregut que feia la muralla de Vila-real en l'edat mitjana amb l'ajuda de dos plànols⁴ que se'ls proporcionaran. Seguidament hauran d'intentar identificar on es trobarien actualment els diferents portals i torres, així com els diferents punts que hi apareixen a la llegenda d'un dels plànols.</p> <p>Caldrà que abans de començar el recorregut coneguen on estaria situat actualment el <i>Portal del Mig</i>, ja que aquest serà el punt de partida des d'on hauran de començar la seua activitat de camp. Des del punt mencionat amb anterioritat aniran realitzant fotografies als actuals edificis, fent així tot el recorregut que tenia la muralla. També hauran d'anar anotant el nom dels actuals carrers per on passava la muralla, a més d'indicar el nom actual dels carrers de dintre de la muralla.</p> <p>Després de realitzar tot el recorregut exterior hauran "d'entrar" dins la vila per tractar de trobar els diferents llocs que apareixen a la llegenda del plànol, en aquest cas per veure que realment han aconseguit trobar el lloc exacte (dintre de les possibilitats de l'actual ciutat), hauran d'aparèixer ells en la foto, ja siga mitjançant selfies o fotografies.</p> <p>Els alumnes imprimiran les imatges i les portaran apegades i retallades sobre una cartolina en la qual aniran apuntant els noms sota les imatges. Finalment tots aquests treballs seran utilitzats per fer una exposició oral en parelles, explicant quines restes queden tant de la muralla com dels edificis que apareixen al plànol i el nom actual dels carrers estaven de la muralla cap a dins.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CPAA, CEC, CSC	Lectura i interpretació de plànols en referència a l'assignatura de geografia.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 3.	

⁴ A l'annex 3 podem observar aquests dos plànols.

Tipus d'activitat	Per treballar
Visita, investigació i reflexió	Hostal del rei
<p>Després de l'institut posar-se en contacte amb l'entitat propietària⁵ d'aquest edifici i obtenir el vistiplau, realitzar una visita tant a l'interior com a l'exterior de l'edifici.</p> <p>L'alumnat de forma individual haurà de realitzar una investigació, siga a través d'internet o en fonts escrites per veure des de quant està aquest edifici, perquè s'ha utilitzat i si ha ocorregut algun esdeveniment històric en aquest edifici.</p> <p>Tota aquesta investigació la plasmarà en una redacció individual en la qual ha d'incloure una reflexió personal explicant que pensa sobre que aquest edifici forme part o haja format part d'una entitat privada i si considera que deuria ser un edifici de la ciutat i per què.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CD, CEC, CSC	Desenvolupament de l'esperit crític.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 4.	

⁵ Al mes de maig de 2018 la propietària d'aquest edifici es Bankia, tot i que l'ajuntament de Vila-real està lluitant per aconseguir el control d'aquest BIC i monument nacional.

Tipus d'activitat	Per treballar
Lapbook	Els Socarrats de Vila-real
<p>Per veure que l'estudiantat ha entès un dels episodis més catastròfics de la ciutat, crearan un lapbook per fer referència a la cremà de Vila-real per part de les tropes borbòniques de Felip V, aquest episodi s'haurà de relacionar amb el context de la guerra de successió a Espanya.</p> <p>Per recaptar més informació referent a aquest episodi, s'acudirà a l'associació cultural Socarrats de Vila-real, situada al carrer Sarthou número 38, on a més a més l'estudiantat coneixerà de més aprop quines accions socials du a terme aquesta associació.</p> <p>Serà necessari per part de l'alumnat investigar amb profunditat l'episodi de la cremà i buscar més informació de la guerra de successió espanyola per poder establir les relacions ambdós esdeveniments.</p> <p>Els materials que es necessitaran seran cartolines de colors, tisores, pegament, etc.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CPAA, CD, CSC	Desenvolupament artístic, de síntesi i interrelació.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 5.	

Tipus d'activitat	Per treballar
Revista web	La Panderola
<p>Dividits en diversos grups de 4 o 5 membres, els i les estudiants hauran de crear una revista, pòster, etc. a través de la pàgina web gratuïta www.canva.com, cadascun dels grups haurà de posar imatges i text per explicar que era la panderola i la seua relació amb la segona revolució industrial. Dintre del mateix grup uns membres s'encarregaran de buscar imatges, mentre altres busquen informació i després entre tots decideixen quina informació i quines imatges apareixeran a la revista.</p> <p>Una volta acabes les revistes, s'exposaran a classe i s'explicarà que era la Panderola i com la revolució industrial va afectar el desenvolupament de les ciutats i el creixement de la ciutat de Vila-real.</p> <p>Necessitaran algun dispositiu electrònic amb connexió a internet per poder realitzar l'activitat, tot i que serà preferible un ordinador per poder treballar correctament a l'hora de fer la maquetació de la revista.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CPAA, CD, CEC, CSC	Educació ambiental per conscienciar de la sobreexplotació de recursos que es va produir durant el període de la revolució industrial.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 6.	

Tipus d'activitat	Per treballar
Treball d'investigació	Angelina Abad
<p>L'alumnat haurà de realitzar un treball d'investigació per descobrir el màxim de coses sobre aquesta dona, on va nàixer, quan, la seua professió, nombre de fills, estudis que va realitzar, perquè és un personatge important, etc. Aquesta tasca es realitzarà en grups de 3 a 4 persones. Quan tots els grups tinguen els seus treballs finalitzats, es presentaran a classe i entre tots els treballs es crearà un on es reculla tota la informació de la forma més completa possible. Una volta tot el treball estiga acabat, s'acudirà al col·legi Angelina Abad situat al carrer Michalovce número 14 i se'ls entregarà una còpia de la investigació.</p> <p>Després de finalitzat aquest treball, s'intentaria parlar amb alguna de les revistes d'àmbit local (Revista Font, Revista Poble) perquè les alumnes i els alumnes pogueren publicar aquesta petita investigació com a biografia d'Angelina Abad.</p> <p>Seràn necessaris diferents aparells electrònics amb connexió a la xarxa per dur a terme la investigació de dades referents al personatge que s'està estudiant.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CPAA, CD, CSC	Transversalitat en educació de gènere.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 7.	

Tipus d'activitat	Per treballar
Entrevistes orals	Estadi de la Ceràmica
<p>L'alumnat farà entrevistes a la gent més major del poble i als antics jugadors del Villarreal c.f perquè els conten com era abans l'estadi i com han vist l'evolució del mateix al llarg de la història, així com l'experiència de viure durant els períodes de guerra i depressió en els quals no hi havia futbol. També hauran d'intentar aconseguir fotografies de l'estadi i així anar fent un mural entre tota la classe de com anat ampliant-se l'estadi al llarg dels anys.</p> <p>Aquesta és una activitat que es podrà fer per parelles o trios, i en la qual poden entrevistar també als familiars més majors que hagen viscut el període de la guerra civil.</p> <p>Els materials necessaris seran una gravadora per a realitzar les entrevistes, que després s'entregarà al professorat per poder escoltar-les o visualitzar-les, també serà necessari paper continuu per després anar apegant les fotografies.</p>	
Competències	Transversalitat
CCL, CEC, SIE, CSC	Educació per a la pau i esport.
Avaluació	
Aquesta activitat s'avaluarà seguint la rúbrica que podem trobar a l'annex 8.	

Totes les activitats per parelles o grupals es començaran a fer a classe però s'hauran d'acabar a casa, mentre que l'activitat individual es realitzarà a casa. L'institut donarà accés a la xarxa wifi del centre per poder buscar la informació necessària a l'hora de realitzar les distintes activitats.

3.6 Avaluació.

L'avaluació d'aquest projecte es basarà en tres parts a través de les quals es recolliran les dades necessàries per veure que après l'alumnat i per tant si aquest itinerari ha servit com a mètode d'ensenyament. Aleshores utilitzarem per avaluar tres parts:

- I. Inicial: On a través de preguntes realitzades a l'estudiantat, es puga observar el nivell de coneixements previs que tenen sobre els temes que es tractaran.
- II. Processual: Mitjançant una observació sistemàtica i gradual, en la qual el professorat vaja anotant l'evolució i la participació de cada membre durant el desenvolupament de les distintes activitats.
- III. Final: Aquesta s'aconseguirà a través de la realització de les activitats plantejades i dels resultats que cada alumne i alumna obtinga d'elles.

IV.- CONCLUSIONS

Després d'haver realitzat aquest treball, es poden extraure diverses conclusions que poden contribuir a millorar-lo, ampliar-lo i adaptar-lo a través de noves propostes didàctiques, culturals, legals i laborals.

Entre les novetats didàctiques que es podrien aportar per ampliar, millorar o adaptar un itinerari d'aquestes característiques, ens trobem l'oportunitat d'introduir altres personatges característics de Vila-real com van ser Carlos Sarthou Carreres, Josep Calduch i Almela, o d'àmbit religiós San Pascual Baylon o la Verge de Gracia.

Els personatges religiosos podrien formar part d'un itinerari historicoreligiós d'àmbit local que qualsevol col·legi religiós de la zona podria adaptar seguint aquest, ja que aquest itinerari també es podria adaptar per ensenyar la història local en els col·legis de la localitat introduint així a la joventut de les aules de primària en la història local de la seua ciutat.

Pel que fa a l'ampliació cultural d'aquest itinerari, al mateix temps que es realitza, es pot treballar amb la transversalitat d'un turisme responsable, el qual ha de fer veure tant a l'estudiantat com als turistes en general, que s'ha de respectar la cultura local de qualsevol lloc i tractar d'utilitzar mitjans de transport públics o no contaminants per fer la visita dels monuments que es proposen en qualsevol itinerari turístic i didàctic.

Todos somos a la vez turistas (ciudadanía temporal) y ciudadanos que vivimos en comunidades receptoras de turismo (ciudadanía residente). Ello implica un doble aprendizaje: aprender a ver el mundo comprendiéndolo y respetándolo, y aprender al mismo tiempo a comprender y respetar a quienes nos visitan. (Coma i Santacana, 2017, p.60)

Per aconseguir això es necessitarà recórrer a la ciutat educadora de la qual parla la UNESCO i millorar la qualitat en l'aprenentatge perquè les persones tinguen la capacitat de superar les

diferències culturals a través de l'augment de la consciència sobre els valors culturals, ètics i morals. Vila-real com a ciutat educadora i gràcies al seu tamany pot complir fàcilment amb el turisme responsable, ja que no serà necessari cap vehicle per a realitzar l'itinerari.

L'apartat legal bé donat a través del pla director de coeducació el qual pretén avançar cap a un model d'escola igualitària, coeducadora i inclusiva que camine cap a la transformació d'una societat lliure de discriminació per raó de gènere i que previnga la violència de gènere i masclista. Amb el model d'escola coeducadora es desenvoluparà íntegrament a les persones, més enllà dels estereotips, orientació sexual o identitat de gènere, facilitant per tant una orientació acadèmica i professional no sexista. (Pla director de coeducació)

Aquest itinerari pot aportar una oportunitat laboral, ja que no és solament una eixida de camp, sinó que es pot convertir en un projecte per a la realització d'una visita guiada a través de la ciutat, recorrent els diferents monuments característics. A l'hora de realitzar aquesta visita guiada es deuran tindre en conter les premisses que Laila Coma i Joan Santacana mencionen al llibre *Ciudad educadora y turismo responsable*.

- Els discursos haurien de ser bidireccionals i no tindre en compte solament els coneixements acadèmics.
- El discurs ha de partir del coneixement previ dels receptors i ha de ser flexible i obert.
- S'ha d'actuar de forma interactiva tenint en compte la diversitat de públic.
- La informació que es transmeta ha d'estar recolzada en fonts primàries i ser adequada.

Finalment es pot extraure que serà necessària una estreta col·laboració entre els centres educatius i les institucions per poder dur a terme els plantejaments descrits a la carta de les ciutats educadores; és aquesta sinergia la que es pretén aconseguir amb aquest itinerari historicodidàctic, amb el qual no sols s'explique el patrimoni local, sinó que se'l valore.

V.- BIBLIOGRAFIA

- (2011) *Disposición 18594 del BOE núm. 284 de 2011*. Recuperat de http://www.vila-real.es/portal/RecursosWeb/DOCUMENTOS/1/0_11431_1.pdf
- (2013) *Pla director de coeducació*. Recuperat de <http://www.ceice.gva.es/documents/161634256/165603089/Pla+Director+de+Coeducaci%C3%B3n/41bf1d73-e9c9-4589-9f4c-bdab09fe0fcb>
- (2015) *Vila-real celebra el primer encuentro de ciudades hermanadas con Burriana, Vilanova i la Geltrú, Michalovce y Sacile*. Recuperat de <http://www.radiovila-real.es/vila-real-celebra-el-primer-encuentro-de-ciudades-hermanadas-con-burriana-vilanova-la-geltru-michalovce-y-sacile/>
- Agut i Clausell, F. (2006). Dones castellonenques en les art escèniques del segle XX. En Monlleó, P. R. (Ed.), *Castelló al segle XX : I Congrés d'història local contemporània*. Castelló, Espanya: Universitat Jaume I.
- Agut i Clausell, F. (2010). *Diccionari biogràfic de dones*. Recuperat de http://www.dbd.cat/fitxa_biografies.php?id=1289
- Carda, J. (2005). La maestra y poetisa de su tierra . *El Periódico Mediterráneo*. Recuperat de http://www.elperiodicomediterraneo.com/noticias/vilareal/maestra-poetisa-tierra_156133.html
- Coma, L i Santacana, J. (2017). *Ciudad educadora y turismo responsable*. Gijón, Espanya: Trea S.L.
- Doñate, J. M. (1972). *Datos para la Historia de Villarreal*. Saragossa, Espanya.
- Doñate, J. M. (1988). Exequias reales en Vila-real. *Cadafal, maig 1988*.
- Ferrer, N. R. (2010). El naixement d'un poble. En V. Gil (Dir.), *Història de Vila-real*. Vila-real, Espanya: Ajuntament de Vila-real.
- Instituto de la UNESCO por el Aprendizaje a lo Largo de Toda la Vida (UIL) (2015). *Red Mundial de Ciudades del Aprendizaje de la Unesco*. Hamburg, Alemanya.
- María, R. D. (1935). *El repartiment de Burriana y Villarreal*. Valencia, Espanya: I. Nacher.
- Pérez-Olagüe, C. *Dirección General de Patrimonio Cultural*. Recuperat de <http://eduwp.edu.gva.es/patrimonio-cultural/ficha-inmueble.php?id=4901&lang=es>
- Peris, T. J. (2004). *El tranvía a vapor de Onda al Grao de Castellón de la plana 1888-1963*. Castelló, Espanya: Peris

Pitarch, F. A. (2006). *1706 La Guerra de Successió a Vila-Real*. Vila-real, Espanya: Ajuntament de Vila-real

Pitarch, F. A. (2017). Recuperem l'Hostal del Rei. *Poble la revista de Vila-real*, desembre 2017 (n° 245)

Traver, G. B. (1909). *Historia de Villarreal*. Vila-real, Espanya: Botella.

Web oficial del Villarreal CF. Recuperat de <https://www.villarrealcf.es/liga/fundacion>

VI.- ANNEXOS

Annex 1

Rúbrica per avaluar l'auca					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Enteniment del concepte	Reflecteix un complet enteniment del concepte que aborda.	Reflecteix enteniment substancial del concepte que aborda.	Reflecteix algun enteniment del concepte que aborda.	Reflecteix un enteniment molt limitat del concepte que aborda.	
Contingut	El tema està clar i ben enfocat. Es destaca la idea principal i la informació és detallada.	La idea principal és clara, però la informació és general.	La idea principal és poc clara, es necessita més informació.	La idea principal no és clara i la informació està desordenada.	
Ordre i organització	La informació es presenta de forma ordenada, detallada, clara i organitzada, és fàcil de llegir.	La informació es presenta de forma ordenada, clara i organitzada, és prou fàcil de llegir.	La informació es presenta de forma organitzada i clara, però pot ser difícil de llegir.	La informació es presenta desordenada i és difícil de llegir.	
Oracions i rimes	Totes les oracions estan completes i rimen en apleats.	Les oracions estan completes però no totes rimen.	Solament hi ha algunes oracions i rimes.	Falten oracions i no hi ha rimes.	
Precisió del contingut	Hi ha entre 16 i 20 fets certs sobre el tema.	Hi ha entre 12 i 15 fets certs sobre el tema.	Hi ha més de 8 fets certs sobre el tema.	Hi ha 8 o menys fets certs sobre el tema.	
Redacció i dibuix	No hi ha errors de gramàtica, ortografia o puntuació i els dibuixos concorden amb les oracions.	Hi ha molt pocs errors gramaticals, de puntuació i ortografia o algun dibuix no concorda.	Hi ha errors gramaticals ortogràfics de puntuació i pocs dibuixos.	Molts errors de gramàtica, ortografia o puntuació i pocs dibuixos.	

AUCA DE LA FUNDACIÓ DE VILA-REAL

EL DIA VINT DE FEBRER (MIL DOS-CENTS SETANTA-QUATRE ERA L'ANY) JAUME I,

REI DE MOLT BONA MEMÒRIA, FUNDAVA LA NOSTRA VILA, ESCOLTEU LA NOSTRA HISTÒRIA.

EL TERME EL VA CONFORMAR, AMB UN TROS DE BORRIANA ENTRE NULES I EL MILLARS.

MANA A SALOMO VIDAL QUE REPARTIRA LA TERRA TRACTANT LA GENT PER IGUAL.

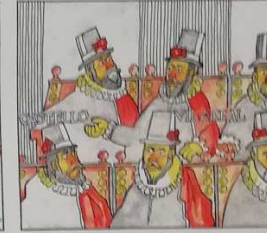
I AMB LA TERRA ENS VA DONAR LES AIGÜES QUE, DE FONENT, BAIXAVEN CAP A LA MAR.

PER LA VOLUNTAT DEL REI, JA VAM NAIXER POBLE LLIBRE NASCUT DE MOLT BONA LLEI.

PER PODER-NOS GOVERNAR SENSE TRAVES NI SENYORS QUE ENS VOLGUEREN DOMINAR.

I PODER, BEN LLIBREMENT, FER SENTIR LA NOSTRA VEU A LES CORTS I AL PARLAMENT.

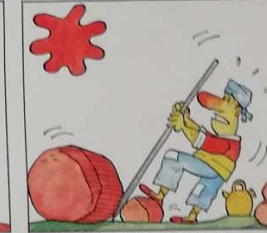
COM NINGÚ NO MANARIA DE NOSALTRES, SINÓ EL REI, "VILA" I "REAL" ENS DIRIA.

ELS NOSTRES AVANTPASSATS, VINGUTS AMB EL REI EN JAUME, EREN LLAURODORS HONRATS.

RAMADERS I ARTESANS, CARNISSERS I MOLINERS, MASOVERS I VILATANS.

VAN HAVER DE TREBALLAR DURAMENT, DE SOL A SOL, PER FER HORTA D'UN SECAR.

PLE DE ROQUES I ESBARZERS ON A FORÇA DE SUORS PLANTARIEN TARONGERS.

DE LA VILA ÉS EL PARLAR QUE PARLAVA EL REI EN JAUME QUAN EL POBLE VA FUNDAR.

ÉS LA BANDERA EL SENYAL DEL NOSTRE ORIGEN HISTÒRIC EN LA VOLUNTAT REIAL.

L'ESCUT, AMB ROURE I LLORER, LES BARRES I LA CORONA, RECORD DE JAUME I.

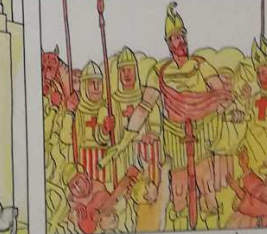
D'AQUELLS PRIMERS POBLADORS, ARTESANS O RAMADERS, ESCRIVENTS O LLAURODORS,

QUE FOREN CAPDANTERS, EN SOM CONTINUADORS I HEREUS LEGÍTIMS I VERES.

PER AIXÒ, CADA FEBRER RECORDEM EL FUNDADOR, EL BON REI JAUME I,

REI DE MOLT BONA MEMÒRIA, FUNDADOR DEL NOSTRE POBLE I CAP DE LA NOSTRA HISTÒRIA.

TEXTOS: VICENT FAUSTO
DIBUIXOS: QUERE

Annex 2

Rúbrica per avaluar la maqueta					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Tipus de material	Tot el material és reciclat.	La major part del material és reciclat.	La meitat del material és reciclat.	Poc material reciclat o nul.	
Semblança	La maqueta és igual al pont original.	La maqueta guarda grans similituds amb el pont original.	Falten prou elements característics del pont.	No hi ha paregut amb el pont original.	
Consistència	La maqueta és sòlida i amb una bona estructura.	La maqueta és prou sòlida i estable.	La maqueta és trontolla.	La maqueta es destrueix o no es manté en peu.	

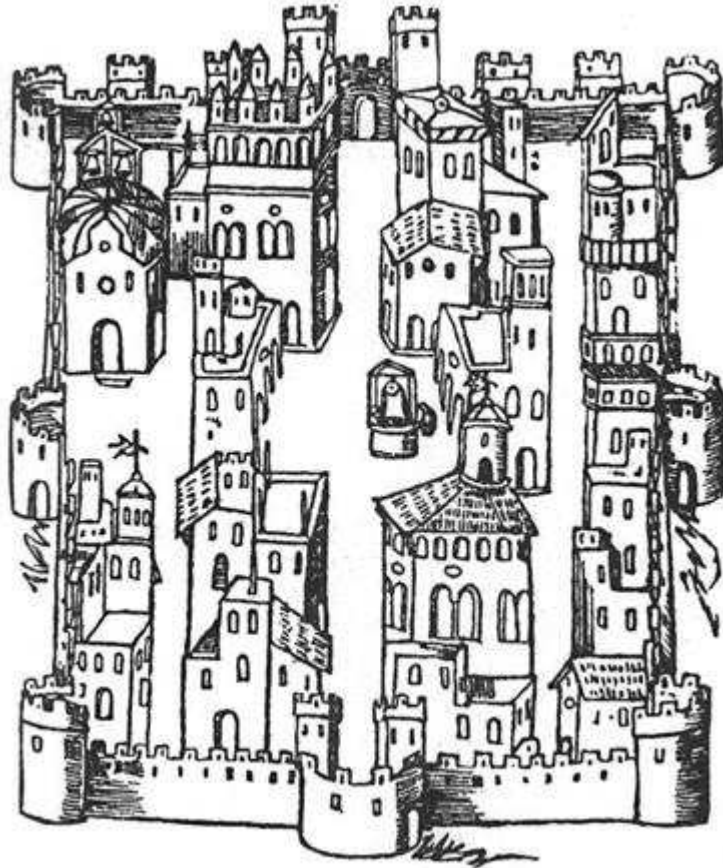
Font: https://www.indalchess.com/tienda/product_info.php?products_id=6071

Rúbrica per avaluar el recorregut fotogràfic					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Fotografies	Totes les fotografies són correctes i de bona qualitat.	Hi ha algunes fotografies errònies o de mala qualitat.	Solament algunes fotografies són correctes.	La major part de les fotografies són errònies i de mala qualitat.	
Carrers	El nom de tots els carrers és correcte.	La major part dels carrers són correctes.	Hi ha prou errors en els noms del carrer.	Els noms dels carrers són incorrectes.	
Exposició	Està preparada, miren a tot el públic i la informació és correcta.	Falta preparació o no tota la informació és correcta.	No miren al públic, falta preparació o la informació és incorrecta.	La informació és incorrecta, no hi ha preparació i no miren al públic.	

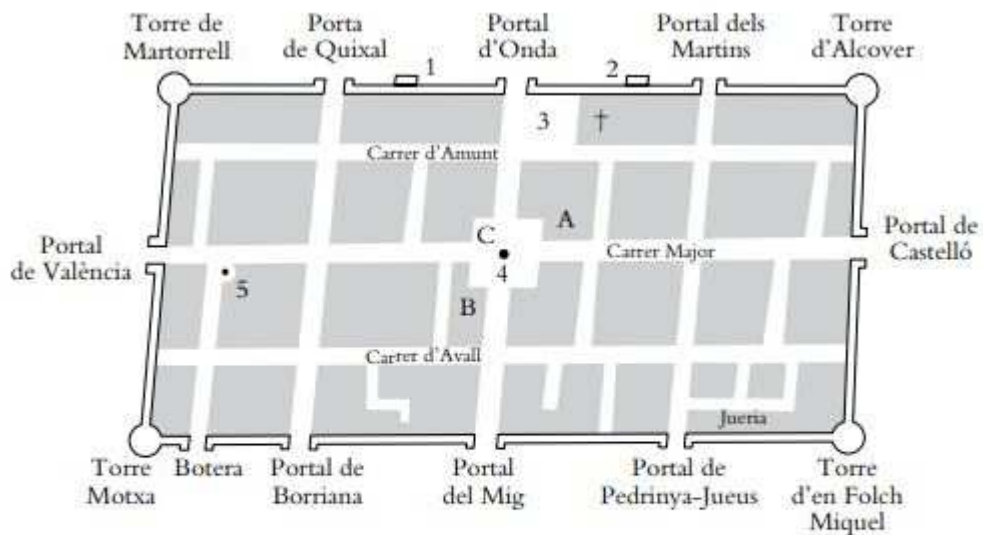

⁶ Totes les imatges de l'annex 3 són d'elaboració pròpia a través de *Google Maps*, excepte en les que s'indica altra font.

Font: Història de Vila-real p. 8

1. Torre d'en Baquo	A Hostal
2. Torre del Fossar o del Front d'Albaida	B Casa de la Vila
3. Pla de l'Església	C Aljub-presó al subsòl de la plaça
4. Pou de la plaça	
5. Pou Xic, del Racó o Portal de València	

Font: Història de Vila-real p. 143

Annex 4

Rúbrica per avaluar la investigació i la reflexió					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Redacció	No hi ha errors de gramàtica, ortografia o puntuació.	Hi ha pocs errors gramaticals, de puntuació i ortografia.	Hi ha errors gramaticals ortogràfics de puntuació.	Molts errors de gramàtica, ortografia o puntuació.	
Investigació	Tota la informació és correcta.	Falta un poc d'informació o no és totalment correcta.	Falta prou d'informació o hi ha errors.	No hi ha molta informació i té errors.	
Reflexió	La reflexió està perfectament justificada.	La reflexió està justificada però falta un poc de coherència.	Reflexió mal justificada i poc coherent.	La reflexió no està justificada o és incoherent.	

Rúbrica per avaluar el lapbook					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Portada	És acolorida, té un disseny apropiat per al tema i mostra creativitat.	És acolorida, té un disseny apropiat per al tema.	És acolorida i té disseny.	Ni és acolorida ni té disseny.	
Organització interior	Té més de cinc solapes i funcionen correctament.	Té més de cinc solapes però no funcionen correctament.	Té quatre solapes.	Té tres solapes.	
Neteja i esforç	Sense errors. S'aprecia un gran esforç. Tot ha eixit perfecte.	Sense errors. S'aprecia un gran esforç.	Falta qualitat i no tot està cuidat.	Desordenat i amb errors, pareix fet en l'últim moment.	
Atractiu i organització	Format molt atractiu i molt ben organitzat.	Format atractiu i ben organitzat.	La informació està ben organitzada.	Organització confusa i incoherent.	
Creativitat i imatges	Molt creatiu i original. Moltes i bones imatges.	Creatiu i original. Moltes i bones imatges.	Creatiu, bones imatges.	Poc creatiu i poc original. Poca varietat d'imatges.	
Contingut	La informació presentada és correcta i està relacionada amb el tema.	La informació presentada és correcta però no està completament relacionada amb el tema.	La informació presentada no és tota correcta i no està completament relacionada amb el tema.	La informació presentada no és correcta i no està relacionada amb el tema.	

Font: Alumnes període de pràctiques a l'IES Broch i Llop

Annex 6

Rúbrica per avaluar la revista web					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Maquetació de la revista	La revista té una estructura molt bona i tot és clar i ordenat.	L'estructura és bona i està ordenat.	Falta millorar la estructura i l'ordre.	Mala estructuració i informació desordenada.	
Contingut	El tema està clar. No hi ha errors de gramàtica, ortografia o puntuació.	El tema està clar i hi ha pocs errors de gramàtica, ortografia o puntuació.	Es necessita més informació i hi ha errors de gramàtica, ortografia o puntuació.	Poca informació i molts errors de gramàtica, ortografia o puntuació.	
Creativitat i imatges	Molt creatiu i original. Moltes i bones imatges.	Creatiu i original. Moltes i bones imatges.	Creatiu, bones imatges.	Poc creatiu i poc original. Poca varietat d'imatges.	
Exposició	Està preparada, miren a tot el públic i la informació és correcta.	Falta preparació o no tota la informació és correcta.	No miren al públic, falta preparació o la informació és incorrecta.	La informació és incorrecta, no hi ha preparació i no miren al públic.	

LA PANDEROLA

Revista juvenil de la
revolució industrial

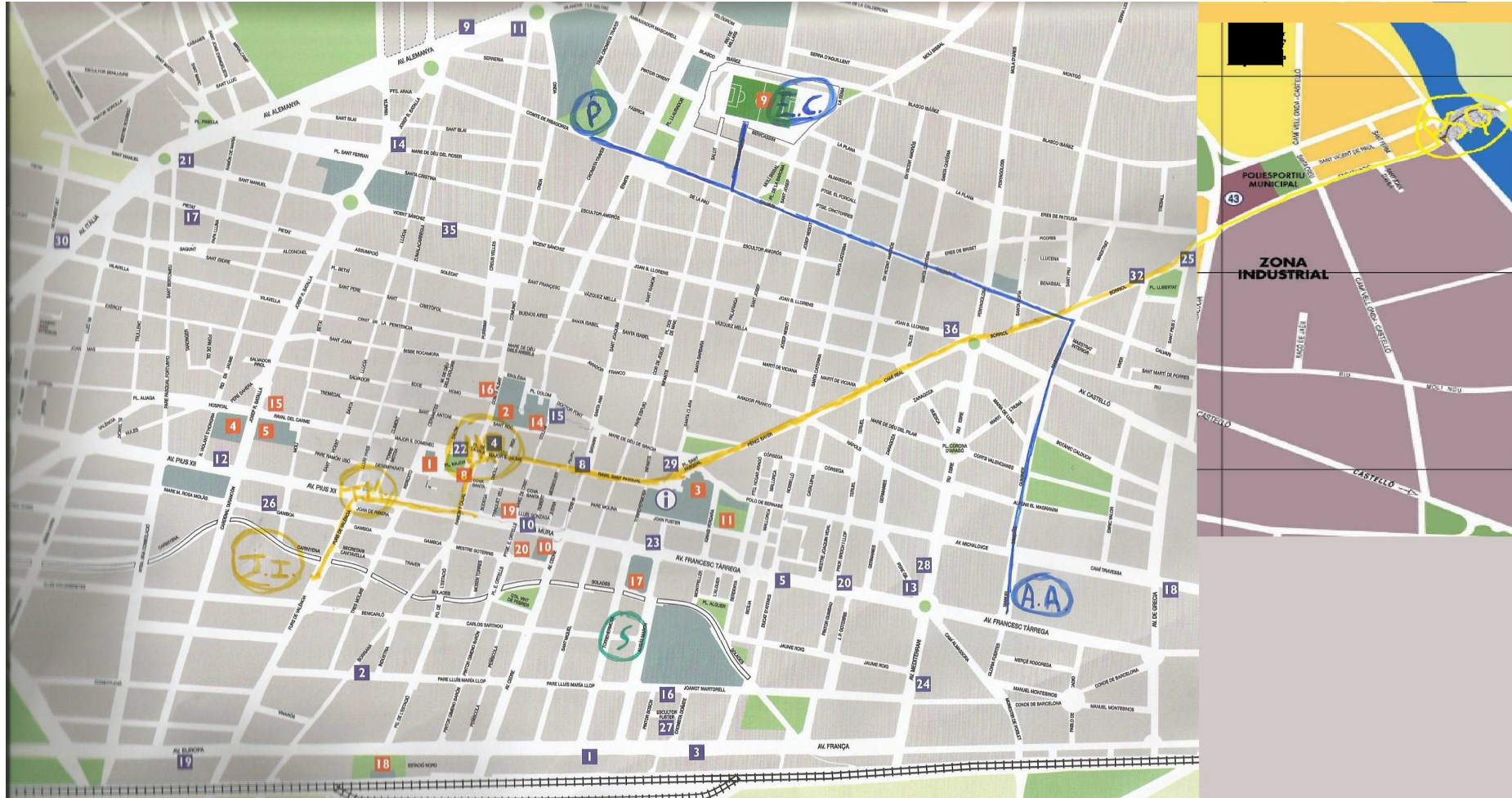

Font: Creació pròpia

Rúbrica per avaluar la investigació					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Informació	Tota la informació és correcta i més del 80% de les fonts estan verificades.	Tota la informació és correcta i més del 60% de les fonts estan verificades.	Tota la informació és correcta i més del 40% de les fonts estan verificades.	Menys del 40% de les fonts estan verificades.	
Contribució biogràfica	Contribueix de forma clara a la creació d'una biografia.	Contribueix a la creació d'una biografia.	Contribució limitada a la creació d'una biografia.	Molt poca Contribució a la creació d'una biografia.	
Anàlisis dels resultats	Totes les conclusions sorgeixen de l'anàlisi dels resultats.	Quasi totes les conclusions sorgeixen de l'anàlisi dels resultats.	Algunes conclusions sorgeixen de l'anàlisi dels resultats.	Les conclusions són generals.	
Format i estil	El treball està redactat segons les normes de publicació de la revista on es publique.	No acaba de complir totes les normes de publicació.	Hi ha prou errades en les normes de publicació.	No segueix les normes de publicació recomanades.	

Rúbrica per avaluar les entrevistes orals					
Categoria	4 Excel·lent	3 Bé	2 Suficient	1 Insuficient	Punts
Nombre d'entrevistes	S'han realitzat 5 o més entrevistes diferents.	S'han realitzat entre 3 i 4 entrevistes diferents.	S'han realitzat entre 2 entrevistes diferents.	S'ha realitzat una entrevista.	
Presentació	L'entrevistador saluda i es dirigeix amb educació a la persona entrevistada.	L'entrevistador saluda educadament a la persona entrevistada.	L'entrevistador saluda a la persona entrevistada.	L'entrevistador no saluda i no és molt educat.	
Text introductori	L'entrevistador fa gran una introducció sobre el tema que es tractarà i sobre la persona entrevistada.	L'entrevistador fa una xicoteta introducció sobre el tema que es tractarà i sobre la persona entrevistada.	L'entrevistador fa una introducció sobre el tema que es tractarà o sobre la persona entrevistada.	L'entrevistador no fa cap tipus d'introducció o és mínima.	
Fotografies	S'han aconseguit 6 o més fotografies diferents.	S'han aconseguit entre 4 i 5 fotografies diferents.	S'han aconseguit entre 2 i 3 fotografies diferents.	S'ha aconseguit 1 fotografia.	
Guerra Civil	Hi ha 3 o més preguntes sobre la Guerra Civil.	Hi ha 2 preguntes sobre la Guerra Civil.	Hi ha 1 pregunta sobre la Guerra Civil.	No hi ha preguntes sobre la Guerra Civil.	

VII.- PLÀNOL DE VILA-REAL AMB EL RECORREGUT DE L'ITINERARI.

J.I. → Jaume I
T.M. → Torre Motxa
H.R. → Hostal del Rei
P.S.Q. → Pont Santa Quitèria

S → Socarrats

P → Panderola
A.A. → Angelina Abad
E.C. → Estadi de la Ceràmica